

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 874.

CHICAGO, ILL., 12. JUNIJA (June 12), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

RAZVOJ TEHNIKE IN RAZVOJ ČLOVEKA.

Velik je napredek, ki ga je napravil človek v zadnjem pol stoletju — napredek v tehniki. Ponosen je na svojo civilizacijo — na civilizacijo tehnike. Kot človek pa je v pol stoletju zelo malo napredoval.

Prometni sistem je čudo, če se pomisli, da je imelo človeštvo mesto železnic, parnikov in drugih modernih pripomočkov skozi vso dolgo dobo le slabe ceste in še teh ne mnogo; da se je prevažal v malih ladijah, in še s tem si ni upal daleč.

Mislite si, da bi nenadoma izginila moderna pošta. In ta ni, taka kot je danes, ravno stara ustanova. Včasi pošte sploh ni bilo. Seli so raznašali poročila in povelja, ljudje — mase ljudi pa pošte sploh potrebovali niso.

Kako bi izgledal svet, če bi nekega jutra izginilo vse časopisje? Včasi ga ni bilo. Ljudje niti tiskarstva niso poznali. Še danes jih je milijone, ki ne znajo čitati ne pisati.

Telefon včasi ni bil potreba. Danes je v Zedinjenih državah v rabi 14,347,395 telefonov. Postal je potreba ravno tako kakor elektrika in plin.

Aviatorji raznih dežel tekmujejo v poletu okoli sveta. In eroplan je še nova iznajdba. Daljave so skrajšane, potuješ po svetu, če imaš sredstva, kakor da si doma; ničesar ne pogrešaš. Sobe se selijo s teboj in vse komfortne naprave, ki si jih je človek do danes mogel izmisliti, te spremljajo iz ene v drugo deželo in preko oceanov. Iz ogromne ladije — mesto samo na sebi — lahko pošlješ depešo po brezičnem brzojavu. In ta ti omogoči, da tudi na sredi Pacifika ali Atlantika izveš vse važnejše dnevne dogodke.

Malo jih je bilo, ki so pred petimi, desetimi leti verjeli, da bo mogoče čuti človekov glas na razdalje stotine milj. Danes je to vsakemu znano, vsakemu jasno. Prideš v koč, prideš v palačo, v trgovino, kjer lahko poslušаш koncerte, govore in novice, katerih glasovi švigajo po zračnih valovih iz bližnjih in daljnih krajev. To je dosegel radio-telefon, najnovejše čudo v tehniki.

Na platformi dvorišča velike tovarne stoji govornik, ki razklada svoje modrosti 40,000

ljudem. Vsi ga čujejo — tisti ki stoje najdalj od njega ravno tako kakor tisti, ki stoje poleg odra. Njegov glas širijo po prostranem prostoru posebni aparati, ki ne izgube in ne zamolče nobene njegove besede.

Slaven pevec, ki je pred leti umrl, je zapustil svoj glas, ki poje in bo pel še dolgo potem, ko se ne bo nihče več spomnil groba njegovega lastnika.

V kino gledališču kažejo igro, naprimer "Rojstvo naroda", ki je bila producirana pred leti. Mnogo ljudi, ki so sodelovali v nji, ni več med živimi, nekateri so se postarali, tretji so se posvetili drugim poklicom, četrti se še svetijo kot zvezde v kino industriji. Slike so ohranjene, mladost in živahnost igralcev je na platnu kakor je bila — živa in bo ostala.

Vse kar se je na svetu zgodilo važnega in tudi nevažnega, je zapisano. Vse znanje sveta je zložno s črkami v raznih jezikih v formo, ki jo lahko čitaš natisnjeno v knjigah.

Velikanski je napredek človeka v — tehniki.

Iznašel je čuda. Na delu je, da iznajde nova čudesa. Ko je zapihala prva lokomotiva, neokretna in današnjemu očesu smešna stvar, je bila čudo. Ogromne lokomotive, ki jih vidimo danes na ameriških progah, niso več čudo. Obnašamo se, kot da so take stvari od nekdaj in da nikoli ni bilo drugače. Kaj bi rekli starodavni brodarji, če bi videli parnike, ki imajo prostora za več tisoč ljudi, ki preplovejo velike razdalje v nekaj dneh — včasi je vzelo mesece? Še danes dobite v zaostalih deželah ljudi, ki ne verjamejo, da je mogoče čuti glas iz telefonskega slušala. Zmerom je bilo tako, da so ljudje verjeli nemogoče reči, in temu še danes pravimo vera — niso pa verjeli v reči, ki so mogoče in so danes dejstvo.

V Pariz je prišel neki Anglež, ki ponuja naprodaj novo iznajdbo — smrtne žarke. Več držav tekmuje med seboj za nakup tega novega čudesa — ki ne bo v prihodnji vojni nikako čudo. S temi žarki je baje mogoče ustavljati eroplane v zraku, ladje na morju, ubijati ljudi na debelo.

Imamo strupene pline — vedno več vrst, eden hujši od drugega. Z njimi se lahko pokončajo armade, prebivalstva mest, živina in — komarji.

Razstreljiva izboljšujejo. Človek je izboljšal topove, ki nosijo smrt na razdalje 60 milj in jo bodo nosili še dalj, dokler se bo človek hotel pobijati. Napredek vojne tehnike je ogromen. Kaj bi rekli vitezi, ki so se borili pred par stoletji pred obzidji gradov in igrali slavne junake, če bi se prikazali danes in si ogledali sedanje morilne priprave? Kaj je ubogi vitezov oklep proti današnjim kroglijam, kaj je gradič na strmini proti današnjim topovom? Nič več ni slavnih vitezov in junakov, ampak mašina, sestavljena iz ljudi, železa, jekla, razstreljiv, plina, elektrike itd., in tej kolosalni mašini pravo armada — militarizem.

Od kar so se polegali v grobe slavni vitezi, se je na svetu mnogo spremenilo — svet se je civiliziral — civilizacija tehnike! Človek pa se ni mnogo izpremenil. Še zmerom je približno tak, kakor je bil za časa križarskih vojen, za časa nadvlade Rimljanov, za časa faraona Tutenkamna, ki je vladal Egipčanom in podložnim rodovom pred kakimi pet tisoč leti. Dvigal se je v svojih civilizacijah kot človek, pa se zopet pogrezal v barbarizem za dolga stoletja, ponovno vstal, ponovno padal in se dvigal. In pri tem se je vedno dvigal, silno počasi je postajal iz živali človek. Civilizacija tehnike je eno; civilizacija človeka kot človeka je drugo. V prvi napreduje skokoma, ker izboljšuje reči izven sebe. V drugi napreduje polagoma, ker mora izboljšavati — sebe.

Človek je še zmerom žival, žejna krvi. Mori, izkorišča, zatira, pleni in požiga, kakor njegov davni prednik. Ampak vse to dela že bolj rafinirano in že se mu gnusijo umori, že poskuša gledati v sočloveku človeka. Toda žival še vedno divja v njemu. Njegova učenost ni še človeška, ampak med živaljo in človekom.

Ves svet je v kaosu, prebivalstvo majhnih in velikih dežel v Aziji, Evropi itd. živi v bedi, trga, se med seboj, sika, — čuden je človek, — drug drugega skuša potlačiti v pogubo.

Ogromne gore znanja je že spravil skupaj. Toda poleg tega ogromnega znanja so ogromne mase ljudi, nevedne skoro kakor so bile v preteklosti. Ogromna bogastva je nagromadil človek, na svetu je vsega dovolj za vse, — toda poleg ogromnih bogastev žive ogromne mase v pomankanju in mizeriji, skoro kakor so živele v preteklosti.

V zdravilstvu je človek napravil velikanski korak. Ugonobil je stotere boleznih, odpravil koleru in kugo, ustvaril je sredstva, s katerimi je mogoče podaljšati življenje povprečnemu človeku za par desetletij in dalj. Kljub temu napredku umira milijone ljudi, ker nimajo dovolj zdravniške pomoči, ker nimajo pogojev, ki bi

jim omogočili podaljšati bivanje v tej danes še zmerom solzni dolini.

Civilizacija človeka gre naprej. Pol stoletja nazaj je bilo slabše kot je danes, stoletja nazaj še slabše. Od pradavne dobe, ko človek ni poznal drugega orodja kot kamen, do današnje, je zmerom napredoval in se spreminjal v človeka. Ta proces se še vrši in se bo še dolgo. Bil je počasen v prošlosti, sedaj je hitrejši, v bodočnosti bo šel naprej z brzejšimi koraki. Začetek je bil težak. Barbar se ni zavedal, da je barbar. Današnji človek pa se zaveda svojih barbarskih dejanj in jih — obžaluje. Prizadeva se postati boljši, in to je znak, da je civilizacija človeka na zmagoslavnem pohodu, znak, da spoznava samega sebe in svoje napake, ki jih skuša popravljati — popravlja jih in odpravlja.

Umori v ameriških mestih.

V petnajstih največjih ameriških mestih je bilo v letu 1923 umorjenih 1,717 oseb. Chicago je na prvem mestu, kjer se je dogodilo 389 umorov ali 13.6 na vsakih 100,000 prebivalcev. New York jih ima 308 ali 5.2 na vsakih sto tisoč prebivalcev. Največji odstotek umorov ima St. Louis, namreč 46.1 na vsakih sto tisoč prebivalcev, najmanjši pa Milwaukee, ki jih ima samo 3.5 na vsakih sto tisoč prebivalcev. Socialistična administracija se torej tudi v tem oziru izplača. Splošno znano je, da je Milwaukee najvarnejše veliko mesto v Zedinjenih državah.

Sledeča statistika podaja sliko umorov v velikih ameriških mestih tekom l. 1923.

Mesto	Umorov	Na vsakih 100,000 preb.
Milwaukee	17	3.5
Boston	33	4.3
Buffalo	26	4.8
New York	308	5.2
Minneapolis	24	5.9
San Francisco	33	6.1
Baltimore	57	7.2
Philadelphia	180	9.4
Cleveland	88	10.0
Chicago	389	13.6
Pittsburgh	83	13.7
Washington	73	15.4
Cincinnati	75	18.1
New Orleans	121	29.2
St. Louis	210	46.1

New York, ki je na glasu kot mesto breznic in mesto razkošja, mesto bogastva in mesto bede, ima manjši odstotek umorov kakor Chicago. Ubiti človeka enim ljudem ni prav nič težko.

Kadar bodo vsi ljudje deležni kulture, jo bodo tudi vsi znali ceniti.

Naša stranka — njena preteklost in njena bodočnost.

Eugene V. Debs.

Zdravniki v sanatoriju, v katerem se zdravim, so mi povedali, da moje stanje živčne in fizične izčrpanosti zahteva, da se varujem vsakega vznemirjenja in napornega duševnega dela ter posvetim ves svoj čas počitku in da moram slediti navodilom zdravnikov, če si hočem utrditi zdravje in se zopet prijeti mojih prejšnjih aktivnosti.

Vem, da so zdravniki v pravem v izdajanju teh navodil v interesu mojega zdravja, toda moji sodrugji bodo razumeli, da je zame težko biti neaktiven in "počivati" v tako kritičnih časih kot so sedanji, ko bi moral biti vsakdo aktiven v tej zgodovinski borbi, ki divja po vsem svetu za strmoglavljenje kapitalizma, militarizma in despotizma in za emancipacijo človeškega rodu izpod davne dedščine ignorance, supersticije, bede, mizerije in degradacije.

Ampak potrpel bom kolikor bom mogel ter čakal, da se moje fizično stanje ojača in potem bom zavzel svoje mesto v našem gibanju, za katero bije moje srce in bo bilo do konca mojih dni.

Toda izredne okolščine, v katerih se nahaja naša stranka, so me dovedle do koraka, da sem prekinil svoj molk in napisal ta apel mojim sodrugom, slaboten kakor je, v katerem navajam naše potrebe in dolžnosti v tej kritični situaciji. Razmere kakršne so danes lahko dovedejo do triumfalnega povzdiga naše stranke, toda lahko jo potlačijo tudi navzdol.

Socialistična stranka se je pojavila l. 1897: rojena je bila iz velike železničarske stavke, ki so jo potlačile sodišča in čete Zedinjenih držav. Pred sedemindvajsetimi leti je prišla na pozorišče kot socialna demokracija z marksistično platformo in pričela s svojo misijo vzgojevanja in organiziranja ameriških delavcev za njihovo industrialno emancipacijo, kateri je ostala zvesta skozi vsa ta leta; ni se uklonila persekucijam, ni omagavala v težkih bojih, nikdar ni povabila svoje zastave, nikdar ni kompromitirala svojih revolucionarnih principov. To je njen rekord, in v letu 1924, ko se toliko sil nagiba k neodvisni politični akciji delavskega razreda, je lahko vsak član ponosen na to stranko, kajti za prebujenje delavskih mas je ona s svojimi aktivnostmi tekom sedemindvajsetih let storila več kot vsi drugi vzroki skupaj. S svojo agitacijo, vzgojo in literaturo je vzgajala ameriški proletarijat in dela, ki ga je izvršila naša stranka, se ni treba sramovati nobenemu sodrugu. Socialistična stranka je bila stranka vodnica zavednega ameriškega delavstva.

To je dejstvo, ki ga ne more nihče uspešno zanikati. Socialistična stranka je bila, katera je

sejala seme, v ugodnih in neugodnih prilikah, ki danes dozoreva za žetev.

Tak, na kratko povedano, je bil pomen socialistične stranke v njeni preteklosti, ki pa je le uvod v pomen, ki ga bo imla za ameriško delavstvo v bodočnosti.

Ko je prišla svetovna vojna, je kapitalistični razred takoj priznal, da pomeni socialistična stranka največjo nevarnost njegovemu kriminalnemu početju in ji je dal kompliment s tem, da jo je brutalno preganjal, — dejstvo, ki še ni izgubilo svojega pomena. Tisoči so jo zapustili iz enega ali drugega vzroka, ko so se pričeli nanjo divjaški navali kapitalistične kaste, tisoče drugih je ostalo v njenih vrstah, ohranili so svojo pozicijo, prestali sramotenje in preganjanja, obvarovali stranko in neomadeževanost njenih načel ter njen prapor ponosno razvit pred svetom.

Pozneje, v splošni zmešnjavi ki je prišla po vojni, je stranka prišla v stadij razdvajanja in tisoče je dezertiralo iz njenih vrst radi čudnega vzroka, da stranka "ni dovolj radikalna in revolucionarna", in danes vidimo iste sodruge, kako iščejo združenja pod imenom druge stranke z najnovejšimi rekruti, s konservativnimi in nazadnjaškimi elementi, za neodvisno politično akcijo pod več ali manj needinstvenim vodstvom.

Ali ne izgleda malo čudno, da so bili skoro vsi voditelji teh "progresivnih" organizacij in elementov, ki se sedaj skušajo združiti v eno generalno delavsko stranko, nekoč člani socialistične stranke, ki jim je odprla oči s svojo vzgojo, in od katere so dobili svoje izkušnje in znanje, potem pa so jo zapustili, "ker ni bila dovolj radikalna in revolucionarna", ali pa ker je bila "preveč radikalna in revolucionarna", da bi ugajala njihovim nazorom?

Posebno se to tiče tistih, ki so takorekoč zrastle v socialistični stranki in se v nji povzpeli navzgor, danes pa so njeni najhujši nasprotniki in si najbolj prizadevajo, da jo uničijo. Ali ni ta pojav težko razumljiv?

Vse to je posledica povojnih razmer, možganske vzruženosti, ki je sledila težki mori; tako so nastale posebne povojne "taktike", katerih tu nismo mogli zapopasti in nismo imeli nagnjenja, da bi jih posnemali.

Važno v sedanji situaciji je to, da ima za vse progresivne tendence raznih strank in unij v smeri zedinjenja na razredo zavedni bazi, ki silijo zadnje čase tako bujno na površje, socialistična stranka največ zaslug, in to nam je pokor, da njeno sedemindvajsetletno naporno delo ni bilo zamanj.

Kakšna je bodočnost socialistične stranke v očigled konvencij, katerih namen je združiti vse progresivne sile in ustanoviti zedinjeno stranko delavstva, ki se bo borila za njegovo emancipacijo?

Ne vemo, kako se bo završila konvencija v St. Paulu dne 17. junija in kako v Clevelandu dne 4. julija, TODA VEMO, da karkoli bo rezultat omenjenih konvencij, bo socialistična stranka tudi v bodoče delavstvu nujno potrebna in zahteve po nji bodo v bodoče večje kot kedaj poprej v njeni zgodovini.

Za svojo osebo odkritosrčno želim, da bi bil rezultat teh konvencij ustanovitev zedinjene delavske stranke, bazirana na principih industrialne demokracije in temelječe na interesih delavskega razreda; ampak če se taka stranka ustanovi ali ne, — mi moramo ohraniti socialistično stranko kot nekompromisno, revolucionarno politično organizacijo delavstva v njegovi borbi za osvoboditev izpod kapitalizma.

V slučaju enotne stranke, v kateri bi bila tudi naša stranka, bomo v stanju nadaljevati z vzgojevalnim in propagandističnem delom še v večji meri kot dozdej in gradili novo stranko, kot je angleška Neodvisna delavska stranka gradila skupno delavsko stranko v Angliji.

V slučaju pa, da se naša stranka ne pridruži sedanjemu gibanju za skupno stranko, bomo šli s svojim praporom sami naprej. Kričeče razmere v babilonski zmešnjavi nas kličejo bolj kot kedaj poprej na politično bojišče in mi bomo zavzeli svoje mesto, pozvali proletariat v naše vrste in ga organizirali za boj proti kapitalizmu, in za triumfalno emancipacijo delavskega ljudstva.

Kaj je sedanja naloga socialistične stranke in kaj so dolžnosti njenih lojalnih sodrugov v tej uri kritične preiskušnje? Naša stranka je še vedno oslABLJENA — posledica kapitalističnega mesarjenja. Čudo je, da je naša stranka sploh obstala; to, da je ostala pri življenju, je dokaz, da je neporušljiva. S svojo preteklostjo je in s svojo bodočnostjo bo dokazala, da je stranka ameriškega delavstva, boreča se zanj v največjih krizah in da bo vojevala odločilno bitko za njegovo triumfalno osvoboditev. Njeno članstvo je zmanjšano in njena blagajna bankrotirana. Toda lojalnost njenega ostalega članstva ni zmajšana, in ta ji bo priborila novih sil, ki jo bodo utrdile.

Stranka kliče po sodelovanju in pomoči vseh članov. Nikogar, ki je ostal na naši častni listi, ne moremo pogrešati. Nikogar!

Pred vsem, stranka potrebuje gmotne pomoči. Strankin urad moramo razbremeniti dolgov, da bo mogel ves svoj čas porabiti za graditev stranke. Sodruginja tajnica je v zagatah radi pomankanja sredstev, ki bi jih stranka rabila v tej za naše gibanje velevažni kampanji. Ljudje v glavnem stanju naredo kolikor

morejo. Potrebujejo pa vsega vašega sodelovanja in gmotne pomoči. Dovolj nas je, da bi z malimi prispevki omogočili uradu poplačati obveznosti. Stranka je izdala posebne konvenčne znamke, ki niso obvezne, toda vsak član naj poskrbi, da si jih dobi v svojo knjižico. Pomagaj svoji stranki, da s tem pomagaš sebi in svoji stvari.

Tajnica White, sod. Kirkpatrick in kar jih je še v uradu, delajo kolikor morejo, in če bi mogli več, bi delali več. Naši organizatorji imajo težavno delo, toda vztrajajo, da ohranijo socialistično stranko na njenem triumfalnem pohodu.

Kar je nas drugih, primimo se dela z vso resnostjo, da spravimo svojo hišo v red — da mobiliziramo našo stranko za prihajajočo kampanjo.

Jačajte vašo postojanko in njen ustroj za čim aktivnejše delo. Pridobivajte ji novih članov. Pridobivajte naročnike enemu ali drugemu socialističnemu listu. Delite strankine letake med vašimi sosedi, na sejah in kjerkoli morete. Z eno besedo, bodite aktivni, da pride čim prej dan emancipacije človeštva.

Nova naseljeniška postava.

Predsednik Coolidge je podpisal novo naseljeniško postavo, ki stopi v veljavo 1. julija to leto. S tem je Amerika "obvarovana" pred poplavo naseljencev iz južne Evrope in Rusije.

Najbolj je razburila nova postava Japonce, ker jih popolnoma izključuje. Japonska vlada je poslala ameriški vladi formalen protest in japonsko dijaštvo je priredilo velike demonstracije proti ameriškemu poniževanju japonskega ljudstva.

Neki Japonce je v znak protesta napravil celo samomor po znanem japońskem običaju.

Po novem zakonu je kvota priseljencev bazirana na podlagi števila ljudi vsake narodnosti, ki so se nahajali tukaj l. 1890. Iz Jugoslavije bo smelo prihajati vsako leto le nekaj nad 800 emigrantov. Stalno nastanjeni tujerodci smejo iti na obisk v domovino tudi po novem zakonu in se povrniti ne da bi bili šteti v kvoto.

Češki delavci proti pošiljanju municije Poljski.

Poročilo iz Prage čikaški Tribuni se glasi, da je delavstvo Škodovih municijskih tovarn v Pragi odklonilo nadaljno odvažanje municije, ki je namenjena Poljski in Rumuniji. Municija, ki jo dobivati, bi lahko služila v morebitni vojni z Rusijo, in to je vzrok, da se je delavstvo poslužilo tega koraka. Že pred vojno slovite Škodove tovarne kontrolira sedaj francoski sindikat, v katerem je udeležen tudi češki kapital.

ANGELO CERKVENIK:

MARIŠKA.

(Konec.)

Pripeljali so jih k ognju; jokale so in prosile, a kozaki so bili divji in divje so se smejali, in divji ples so plesali. Strmele so z velikimi očmi v krasne postave, ognjevite oči. Dali so jim rakije. In tedaj so zaplesale z njimi.

On je stal pri oknu v leseni kolibici gledajoč, kako so plesali.

Mlada, črnooka žena je sedela pri ognjišču in prosila:

"Ako boga znaš, gospod, pusti me . . . moj mož . . ."

"Kaj tvoj mož! Padel bo, vrag ga je že vzela."

"Padel? Ni, ni!" Jokala je, skrivajoč svojo drobno glavico med roke.

Zaletel se je v njo. Branila se je, porivala ga je, praskala je z nohti, toda orjak jo je zvil k sebi. Poljubljal jo je po obrazu, strgeval je jopič z nje . . .

"Ivan moj, Ivan . . ." je jecljajoč klicala.

"Tukaj sem, tukaj, je odgovoril prešerno smejoč se, vidiš poklicala si pravega!"

"Moj mož, moj mož," je ponavljala z jokavim glasom. A njen klic je bil vedno tišji. Ivan jo je pa pritiskal k sebi ter jo grizel v ustnice, v grudi, da je kri curljala po prsah njenih.

"Si moja," jo je spraševal.

"Moj mož, moj mož," je ponavljala.

A tedaj se je v trenutku spremenila. Njeno telo je drgetalo, kri je zaplula po njenih žilah kakor žvižg puškinega izstrelka za letečo kroglo, in Ivan je začutivši spremembo zvil to uborno telesce k tlom.

Potem je skočila, vsa raztrgana, razkušana in okrvavljena po obrazu in po telesu. Vleгла se je na tla in jokala je. Tam zunaj pa so peli in vriskali, pili in plesali . . .

Praporščak je naenkrat vprašal:

"Kje pa je črni hudič?"

"Tukaj, tukaj," je zavpil Ivan in skočil skozi okno na cesto.

Praporščak je zdivjal v kolibo in mlada žena je ustrelila praporščaka v glavo, da je obležal na mestu mrtev z razpršeno lobanjo.

"Zverina, žival . . . Gorje mu, kdor se mi približa," je zagrozila.

Takrat pa je črni hudič, prijatelj praporščakov, zapovedal:

"Zapalite kolibo!"

In sto postav se je dvignilo, sto žveplenk je podkurilo pod leseno kolibo, da se je v nekoliko minutah izvil iz zemlje plamen v dolgih jezikih proti razsvetljenemu nebu.

Stopila je tedaj mlada žena z otrokom v naročju na okno. Hotela je skočiti skozi okno, rešiti se, zbežati.

"Milost, milost . . ."

A usmiljenja ni bilo v pijanih možganih. Nekdo je pomeril. Rezek pok je prerezal zrak in ženska z otrokom se je prekucnila v kuhinjo, v gorečo hišo.

"Karpati, Karpati . . ." so šepetale ustnice njegove žene.

On pa ni odgovarjal. Videl je ves dogodek do pičice in vejice natanko in lasje so se mu naježili. Zaril se je v vrata. Hotel je ven, bežati daleč, daleč, a ves njegov napor je bil brezuspešen. Prsti so se mu vili na koncih in krvaveli so, da so kaplje krvi padale na umazan pod.

Svetiljka je ugasnila, železo na štedilniku je potemnelo. A njene oči — dvoje ogromnih reflektorjev — so gorele kakor bliskajoče strele.

Počasi so mu stopile tiste strašne oči v možgane in so obračale vsak atom, vzbujajoč tisoče in tisoče najgroznejših spominov, noseč jih pred njegove oči, povečavajoč in poživljajoč jih v temi pretresljivimi potankostmi do ušes in oči, groze.

Dr. vrst so se vsi njegovi zločini od prvega dne pa do danes, še današnji, še tisti, ki so se zgodili pred to strašno nočjo. Prosili so revni starčki tam v avstrijski liniji in dvigali roke kvišku.

"Usmiljenje, bratje, usmiljenje," a oni so sekali s svojimi dolgimi sabljami brez usmiljenja.

"Vidiš, jaz sem ga z enim samim udarcem!"

"Nisi ga, poglej, tako moraš!"

In odletela je glava deviško nedolžnega otroka pod sabljo Ivanovo, glava otroka, ki ga je bestialnost evropskih divjakov pritirala tja. Natanko je videl, kako je prosil deček, kako starček, videl je v njegovih očeh skrb za ženo, za deco, za mater, očeta, a on je obglavil vso družino, da je mogel meriti svojo moč in ostrino svojega meča.

Njena zadnja beseda je bila:

"Pa si prišel in si obsodil mene!"

Vstala je, dvignila se je, izruvala mu je srce, izključevala možgane in se s koščeni zobmi koščeno-hreščee zarezala . . .

* * *

Svetlo jutro je vzbudilo napol mrtvo Dašo. Njene ustnice so ostale zaprte, njene oči so obvisle na materi, na očetu. Na štedilniku je sedela, naga, ogljena mati, z velikimi črnimi luknjami v črni glavi, na drugi strani pri vratih pa je stal oče, z rokami iztegnjenimi proti materi, z očmi visečimi iz očnih dupljin. Okoli njega je bilo posuto z njegovimi dolgimi, sivimi lasmi. Gola glava.

Onesvestila se je.

Dodatek.

Leta 1918, meseca novembra me je pripeljal sanitetni poročnik Micheletti v garniško bolnišnico v W.

"Videl boš enajstletno deklico, gnilo od sifilide."

In videl sem jo.

Daša je ležala naslonjena s polzaprtimi očmi na beli postelji in prosila me je, naj ji dam rakije.

"Daj ji," je rekel Micheletti.

In sem ji dal.

Povedala mi je to strašno povest z otroškimi besedami, in kar mi niso povedale njene besede, sem čital v njenih očeh.

Pijani vojaki so prihajali k njej, vojaki ki so imeli doma žene in devetletne hčerke, in okužili so devetletno deklico. Spirohete so izjedle njeno telesce, izpile njeno kri, le oči njene so ostale neizrečno lepe . . .

Obraz star petdeset strašnih let — oči komaj porojene.

Ponoči je medicinec Segal stopil k mali deklici in jo poklical:

"Daša."

Odprla je oči.

"Ali hočeš k mamušji?"

"K mamušji, gospod."

Deset let ni jokal medicinec, niti tistikrat ne, ko so ga gnali v Sibirijo, a tiste noči je jokal.

"Pij," je rekel in dal ji je žganja.

Izpila je žganje in v žganju strup.

Pokopali so jo na vojaškem pokopališču v W.

IVAN MOLEK:

Lobanja.

Lobanjo okamenelo so izgrebli, natančno pregledali, pretehtali, pretipali, izmerili čelo in čeljust in sodbo izrekli:

Lobanja je divjakova — zelo divjega človeka — in stara pol milijona let.

Lobanjo učenjakovo izgrebli bodo okamenelo čez pol milijona let.

Dodobra jo pregledajo, pretehtajo, pretipljejo, izmerijo čelo in čeljust in napravijo sodbo:

Lobanja je divjakova — zelo plitvega človeka — Ki še ni bil popraskal sveta

Zapletljaji na Balkanu.

V Rumuniji vre med kmeti, ker so nezadovoljni z Bratianovo vlado. V deželi se je razpasla korupcija. Vlada se je lotila taktike, ki jo je vrgla v nemilost celo pri kapitalistih, dasi je skrajno reakcionarna. Ljudstvo se je naveličalo čakati prosperitete, pa zahteva premembo vlade. Preje so ga tolažili, da bodo v zadnji vojni pridobljeni teritoriji prinesli blagostanje, ampak pomankanje se le noče umakniti. V višji družbi so orgije dnevna prikazen. Med Rusijo in Rumunijo vladajo napeti odnošaji radi vprašanja Besarabije, ki je bila preje ruska posest.

Na čelu kmečke opozicije je general Averescu, ki je enkrat že bil ministerski predsednik. Gen. Averescu je bil poveljnik rumunskih čet v svetovni vojni in podlegel nemški armadi. V vojni s sedanjo vladno stranko upa imeti več sreče. Ako pride na krmilo, obljubuje, da bo skušal napraviti sporazum z Rusijo in iztrebiti korupcijo. Ampak to obljubujejo vsi kapitalistični in buržvazni politiki, predno se polaste vlade.

Medtem ko poročila iz Rumunije samo govore o revoluciji, ima Albanija pravo revolucijo. Uporniki so se polastili glavnega mesta Tirane in potisnili vladne čete v defenzivo. Albanci so navajeni pretepanja in revolucija jim je nekaj navadnega. Toda po raznih ^{kosih} Albanije preže Italija, Jugoslavija in Grčija. Albancem bi ostal le mal kos, če se zadosti apetitu imenovanih držav. Potem pa se bodo Albanci morali odvaditi rebelirati. Ako si hočejo ohraniti deželo, je najboljšje, da se lote dela na gospodarskem in kulturnem polju; drugače bodo žoga v rokah militaristov, kar albanskemu ljudstvu ne bo v korist.

Jugoslavija ima domače neprilike. Pašić pada in včasih izgleda, kot da je zares padel. Radičevci so prišli v Belgrad, položili prisego in obljubili zvestobo kralju, potem pa vzklikali "živela republika!" S prihodom Radičevcev je Pasićeva večina postala manjšina. Kralj je konferiral z raznimi politikami in jih vpraševal, če jim je mogoče sestaviti novo večino in seveda novo vlado, ki bi prisegala na približno enak program kot prejšnja, predvsem na centralizem. Zasedanje skupščine je odloženo do jeseni. Razne stranke se pripravljajo na nove volitve, ker je možno, da se bodo kmalu vršile.

Bolgarija ima tudi svoje zmešnjave in državni voz rine le s težavo naprej. Kmetje še niso pozabili na svojega umorjenega voditelja Stamboliskija in zelo zamerijo buržvaziji, ker je vrgla njihovo stranko z vlade. Pri zadnjih municipalnih volitvah je dobila kmečka stranka kljub nasprotni agitaciji in šikaniranjem vlade primeroma mnogo mandatov.

Grška republika si še ni opomogla od udarcev, ki jih ji je zadala vojna proti Turčiji. Prebivalstvo se je nekako pomirilo, toda v gospodarskem oziru stoji Grčija na zelo slabih nogah. Tlačijo je ogromni dolгови in nestabilni odnošaji z zunanjim svetom. Težak problem so zanjo tudi begunci, ki so prišli po porazu grške armade iz Turčije. Teh je nad milijon, ki so deloma že porazdeljeni na razne province, deloma pa so še v taboriščih in so odvisni od raznih zunanjih pomožnih akcij in od vladne podpore.

Ali je v vaši naselbini postojanka Jugoslovanske socialistične zveze? Ako jo ni, ali ste jo pripravljene ustanoviti? Pišite po navodila tajništvu J. S. Z.

Socialistična stranka in akcije za ustanovitev skupne delavske in farmerske stranke.

(Izčrpek predavanja sod. F. Zajca v klubu št. 1 dne 9. maja 1924.)

(Nadaljevanje.)

Prva stranka, ki se je organizirala med vojno kot konkurenčna skupina proti socialistični stranki, četudi ni bila ustanovljena izrecno s tem namenom, je bila delavska stranka, ki je stopila na pozorišče v Chicagi l. 1919. Njen voditelj je bil John Fitzpatrick. Na konvenciji l. 1920 se je spremenila v farmersko-delavsko stranko in nominirala predsedniškega in podpredsedniškega kandidata, ki sta dobila 265,411 glasov, torej veliko manj kot predsedniški kandidat socialistične stranke. Prišla je na pozorišče, ker so nekateri unijski voditelji smatrali, da se je socialistična stranka diskreditirala pri masah ameriškega delavstva radi svoje radikalne protivojne politike. Argumentirali so, da je socialistična stranka za ameriški vrt preveč prepojena z radikalizmom evropskega izdelka — iz tuje grede importirana stvar, ki v tej deželi ne more uspevati.

Farmarska-delavska stranka se je v l. 1920 prilično razširila; mnogo manjših mest, posebno v Illinoisu, je prišlo pod njeno kontrolo. Toda že l. 1922 je pričela hirati. Organsko ni imela trdnih vezi in primanjkovalo ji je tudi časopisja ter prevdarnih voditeljev.

Komunisti so jo pridobili, da je za dne 3. julija 1923 sklicala konvencijo svoje stranke, na katero je povabila zastopnike unij in vseh drugih delavskih političnih skupin z namenom, da ustanove skupno stranko. Komunisti, takrat organizirani v stranki delavcev (Workers' Party), so za to konvencijo razvili veliko agitacijo in jo napolnili s svojimi pristaši. S spretnimi manevri so se polastili kontrole konvencije, razbili že itak rahlo farmersko-delavsko stranko na več separatnih skupin in se polastili imena farmerska-delavska stranka, kateremu so dodali še ime "federativna". V tej federativni stranki je končno ostala samo Workers' Party in nekaj drugih skupin, kot farmerska-delavska stranka v Washingtonu, par farmerskih organizacij in nekaj podpornih društev ter manjših unij, npr. buttska unijska zveza. Washingtonska farmerska-delavska stranka pa je na svoji konvenciji sklenila, da se ne pridruži federativni stranki, ustanovljeni 3. julija v Chicagi direktno, ampak jo je samo "indorsirala". Illinoiska farmerska-delavska stranka je danes razdeljena na dve skupine: ena ne mara imeti ničesar več s komunisti, druga pa je za sodelovanje z vsemi skupinami, tudi z Workers' Party, ako se slednja odreče "okupacijske" taktike.

Edina močna faarmarska-delavska stranka obstoji v Minnesoti, ki je stranka zase. Sestoji iz strokovnih unij, farmerskih organizacij in političnih društev, ki so organizirana po vzgledu socialističnih lokalov. Kot organizacija ni trdna, ker prevladujejo v nji razne skupine z ne posebno enotnimi nazori. Ta stranka je izvolila oba zvezna senatorja iz Minnesote, par kongresnikov, in ima tudi precej poslancev v minnesotski legislaturi, ki pa ne nastopajo tako enotno kakor klub socialističnih poslancev v wisconsinski zbornici, ki šteje deset članov.

Narodna nestransarska liga je postala političen faktor l. 1915 z zmagami v Severni Dakoti. Do l. 1920

se je njena moč širila in Severna Dakota je bila pod njeno upravo. Njen vpliv je rasel tudi po sosednih državah. Takoj v početku se ji je pridružilo precej socialistov, ki so vpslili svoje skušnje in sposobnosti pri grajenju novega gibanja. L. 1923 pa je pričela iti Nestransarska liga navzdol. Njen ustanovitelj in predsednik A. C. Townley je odstopil in ustanovil Narodno zvezo producentov — kooperativna organizacija — s sedežem v Minnesoti. "The National Leader", glasilo nestransarske lige, je julija l. 1923 prenehal izhajati. V začetku prošlega leta je prešel tudi ligin dnevnik "Courier-News", ki izhaja v Fargu, N. Dakota, v privatne roke. Nestransarska Liga Severne Dakote se je oktobra prošlo leto ločila od nacionalne organizacije in postala samostojna skupina. Povabilo za pridruženje k federativni farmerski-delavski stranki je odklonila.

Neodvisne farmerske-delavske stranke obstoje razen v Minnesoti tudi v North Dakoti, Washingtonu in West Virginiji. Idaho ima progresivno stranko. V New Yorku obstoji ameriška delavska stranka, h kateri so pridružene socialistična stranka, farmerska-delavska stranka in unije, broječe okoli 200,000 članov.

Federativna farmerska-delavska stranka je bila, kakor že omenjeno, organizirana dne 3. julija v Chicagi na konvenciji nacionalne farmerske-delavske stranke. Delegatje stranke delavcev (W. P.) so imeli večino, kateri se vodilna skupina prejšnje farmerske-delavske stranke ni hotela podvreči in odšla s svojimi delegati iz konvenčne dvorane. Joseph Manley, član in organizator W. P., je bil izvoljen za tajnika nove stranke, ki je v svojih proglaših trdila, da ima 600,000 pristašev. V poročilu tajnika koncem leta 1923 pa je to število znižala na 155,000. Toliko ima po zatrdilu tajnika članov, ki ji pripadajo potom pridruženih organizacij. Faktično njeno aktivno članstvo ne šteje nič več kakor članstvo W. P., ki je vodilna skupina v federativni farmerski-delavski stranki. Slednja ima svoje okrajne organizacije le v mestu New York in v Washington County, Pa. Obe je ustanovila W. P.

Workers' Party je bila ustanovljena decembra 1921 na konferenci v New Yorku kot legalna veja komunističnega gibanja v Zedinjenih državah. Komunistična stranka pa je nadaljevala s "podzemskim delom" do svoje konvencije avgusta 1922, ki jo je obdrževala v šumi blizu Bridgmana v Michiganu. "Detektivi" so bili o tej konvenciji poučeni še predno se je pričela; agentje "justičnega" departmenta so prišli v šumo kot "sočrugi" in delegatje. Ti so sporočili drugim, kdaj naj ravale na zbor. Več udeležencev so aretirali na zbor" druge pozneje. Sledile so obravnave, na katerih se je izkazalo, da je justični department poučen o vsem kar se godi v komunistični stranki. To je dovedlo do njenega razpusta, kar je zahtevala tudi moskovska internacionala, ki je priznala samo Workers' Party za ameriško komunistično stranko. Današnja Workers' Party je razdeljena na dva glavna "krila": Enega vodi Ruthenberg, ki zastopa stališče, da je treba agitirati med maso in graditi masno stranko, tudi če ne bo imela radikalnega programa. Ruthenberg je

eden glavnih propagatorjev v Workers' Party za ustanovitev tretje stranke in je vposlil vse oficijelne sile svoje organizacije za konvencijo farmerske-delavske stranke, ki se bo vršila 17. junija v St. Paulu. Druga struja kritizira prvo radi povračanja na pota kompromisne taktike, ki bo po njenem mnenju prinesla W. P. samo škodo in razočaranje med članstvo.

Iz tajnikovega poročila je razvidno, da je imela Workers' Party koncem prošlega leta 15,233 članov, izmed katerih jih pripada petnajstim narodnostnim federacijam 14,041, angleško poslušajočim podružnicam pa 1,192 članov. Workers' Party je torej v veliki večini stranka narodnostnih federacij. Njeni izdatki v prošlem letu so znašali na podlagi uradnega poročila \$138,686; \$36,495 dohodkov je imela na članarini in pristopnini, ostalo pa je nabrala potom kolekt. Najaktivnejša je W. P. v akcijah za pomožne fonde, ki ji ob enem omogočajo vršiti mnogo propagandističnega dela. Bila je že mnogokrat kritizirana raditega, češ da izrablja radodarnost ljudi v svoje agitacijske namene.

Workers' Party je ob enem tudi federativna farmerska-delavska stranka, kar ji omogoča vršiti dvojno taktiko, "radikalno" in "kompromisno". In to je vzrok, da so se porodila velika nesoglasja v njenih vrstah, ki jih je prošla konvencija predala v rešitev eksekutivi tretje internacionale.

Socialistična delavska stranka je dobila pri predsedniških volitvah l. 1920 44,000 glasov. Največ jih je dobila l. 1902, namreč 53,000. Prvič je posegla v volilni boj l. 1888 in dobila 2,068 glasov. To je najstarejša obstoječa radikalna delavska stranka. Proti ostalim zastopa sovražno stališče in jih proglašča za reformistične. Njeno glasilo je tednik "Weekly People". V svojem poročilu, izdanom l. 1922, pravi, da ima 4,500 članov. V pogledu skupne delavske stranke zastopa izolacijsko stališče.

Najmanjša izmed vseh je "proletarska stranka" (Proletarian Party), ustanovljena l. 1920 v Detroitu, Mich. Michiganaska frakcija komunistične stranke se je od vsega začetka protivila kontroli narodnostnih federacij in ta spor je povzročil, da se je odcepila in postala samostojna. V svojih proglašah trdi, da je ona edina prava ameriška komunistična stranka, toda na tretjem kongresu komunistične internacionale l. 1923 njen zastopnik ni bil priznan. Eksekutiva kominterne ji je l. 1923 poslala poziv, naj se razpusti in pridruži k Workers' Party, kar je odklonila. Njeno glasilo je mesečnik "Proletarian". Vse njene podružnice morajo voditi poslovanje v angleščini. Narodnostnih federacij nima.

Od časa, ko se je "levo" krilo odcepilo od socialistične stranke in pričelo propagirati "enotno" stranko revolucionarnega ameriškega delavstva, se je "cepilo" vse dalje, in danes je v komunističnem gibanju v Ameriki že zelo malo prvotnih članov. Razne skupine so l. 1918-19 pričele izvajati načrte za okupiranje socialistične stranke. To se jim je ponesrečilo. Sledili so izstopi in nove stranke ter struje. V sledečem je nekaj imen, ki jih imajo oziroma so jih imele skupine, katere so se proglašalo za sledbenice komunistične internacionale: Levo krilo; Levo krilo levega krila; komunistična stranka; komunistična delavska stranka; proletarska stranka; industrialni komunisti; Rummagerska liga; zedinjena komunistična stranka; komitej tretje internacionale; delavski svet; bratovščina afriške krvi; ameriška delavska alijanca; delavska liga; Workers' Party; zedinjeni trpinji; federativna farmerska-delavska stranka.

V tem letu se je ustanovila v New Yorku nova organizacija izključenih članov Workers' Party, ki si je dala za nalogo širiti pravo komunistično vzgojo. Iz tega sledi, da je gibanje ekstremistov v Ameriki ravno tako ako ne še bolj konfužno kakor je bilo l. 1919.

(Konec prihodnjšč.)

Predsednik Coolidge vetira.

Kongres je nekaj dni pred zaključkom zasedanja povišal plačo poštnim uslužbencem. Vsaki bi dobival do \$300 na leto več kot dosedaj. Predloga za povišanje plače poštnim uslužbencem je bila v obeh zbornicah skoro soglasno sprejeta. Predsednik Coolidge jo je vetiral in kongres jo ni ponovno sprejel preko njegovega veta. Poštno delavstvo za enkrat ne bo dobilo povišanja.

Coolidge je v vetu navajal, da bi se izdatki poštne uprave radi večjih plač zvišali za \$68,000,000, kongres pa je pozabil v sprejeti predlogi povedati, kje naj se vzame ta vsota. Coolidge je dal poslancem precej lekcije in jim zabil, da mora zapravljanje v vladnem sistemu prenehati. Ob enem povdarja, da delavstvo ameriške pošte ni najslabše plačano. Delavci mnogih privatnih industrij dobivajo povprečno manjšo plačo kakor povprečni delavec v poštnem obratu. V dokaz, da so poštni vslužbenci večinoma zadovoljni, navaja tudi to, da čaka na službe cela armada aplikantov.

Delo na pošti je stalno, kar je en vzrok, da vprašuje zanj mnogo ljudi, ki nimajo kakega strokovnega znanja. Toda tudi jeklarski trust bi lahko dejal, da vladajo v njegovih obratih sijajne delavske razmere, kajti pred vhodi v tovarne stoji stotine delavcev in moledujejo za delo. Resnica je ta, da je na tisoče delavcev brez službe, pa bi radi delo kjerkoli bi ga mogli dobiti.

Predsednik Coolidge opozarja zbornico, naj bo varčna. Svetuje ji, naj hrani z javnimi fondi. Zapovedal je vsem prizadetim faktorjem, da mora zapravljanje v vladnih oddelkih prenehati. Vse to se sliši zelo lepo, če ne bi poznali tudi druge slike.

V Washingtonu so pred kratkim končali s preiskavami, ki so dognale, da se v Coolidgovih in preje v Hardingovi administraciji ni prav nič hranilo. Stotine milijonov ljudskega denarja je šlo v vodo — bolj pravilno povedano — v privatne žepe. En sam odgovorni funkcionar, ki ga je imenoval za načelnika veteranskega biroja pokojni Harding, je "zafrčkal" nad \$150,000,000 in nihče se resnično ne trudi, da se iztirja vsaj par milijonov od korumpiranih uradnikov in od kamoflažiranih kontraktorjev, toda za desetisoče poštnih vslužbencev je škoda vsakega miliona. Kadar gre za delavce, je treba hraniti. Nihče pa ne misli na varčevanje, kadar se gre za interese do kosti korumpiranih višjih funkcionarjev.

Ježiti se na Coolidga delavcem ne bo pomagalo. Pomagalo pa bo, če se ne bodo dali premotiti z bobni in trobentami, pa v jeseni glasovali tako, da bo zanje prav. Pri zadnjih volitvah so glasovali kakor jim je svetoval Wall Street in če z administracijo, katero so izvolili, niso zadovoljni, so sami krivi.

Sodrug, razširjajte najboljšo jugoslovansko socialistično revijo "Proletarec".

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

“Vsak pred svojim pragom.”

COLLINWOOD, O. — Pirčeva “Ameriška Domovina” z dne 4. junija t. l. se je obregnila ob stavek v “Proletarcu”, ki biča provokatorje v delavskem gibanju in ga je obrnila na “Proletarca”, češ s tem ste sami sebe opisali. “A. D.” pravi, da ona izmed vseh listov prinaša najmanj polemičnega čtiva, pa je vendar posvetila ves “uredniški” del “Proletarcu”. In pravijo, da ta članek ni bil prvi napad!

Gospod Pirc, Vi pravite: “Vsak pred svojim pragom”. Ampak vi pred svojim pragom slabo pometate. Najrajše hodite z metlo okoli drugih pragov.

Ali ni bil vaš zmerom v službi strank, ki so protidelavske? Ali ni bil v Clevelandu v službi političarjev, ki so se navluševali za odprto delavnico? Ali ni prinašal oglase, v katerih ste iskali delavce za tovarne, katerih delavstvo je bilo na stavki? Ali vam je še kaj znano, kdo je bil med vojno v službi monarhične propagande in se predstavljal za voditelja Slovencev in za mogočnega nasprotnika “rdečkarjev”? Ali je vam še kaj znano, kateri ljudje so igrali vloge denuncijantov?

Ker ste uspešen politični trgovec, je vam tudi znano, zakaj je delavsko časopisje odvisno od podpore delavcev in zakaj nedelavskim listom ni treba take podpore direktno. Zanje je dovolj, da imajo naročnike, podporo pa dobe drugod.

Kje je več zavajalcev, kakor v taboru klerikalizma, kateremu ste se tudi vi pridružili!

Motite se, če mislite, da boste s takimi izbruhi odvrnili zavedno slovensko delavstvo od svojega glasila. Še bolj se motite, ko trdite, da čita vaš list trikrat toliko zavednih Slovencev kot “Proletarca”. Kaj pa mislite pod imenom “zavedni Slovenci”? Če mislite s tem take Slovence, ki so brez značaja, tedaj verjamem, da takih naročnikov “Proletarec” nima. Kar pa se tiče števila naročnikov, vam povem, da najdete Proletarca povsod po Ameriki, vaš list pa ljudje izven tega kraja komaj poznajo. Večina pa menda niti ne ve, da izhaja.

Anton Mravlje.

Za Clinton in okoliške naselbine.

CLINTON, IND. — Socialistični klub št. 41, JSZ., priredi v nedeljo 15. junija pri A. Krapeshu velik piknik, kar je sporočila že sodruginja Christina Omahne. K njenemu poročilu dodajamo, da bo na tem pikniku govoril Charles Pogorelec, gl. tajnik J. S. Z. Nastopil bo ob 2. popoldne.

Udeležite se ga v čim največjem številu. — J. G.

Važno za člane kluba št. 241 v Veroni, Pa.

VERONA, PA. — Prihodnja seja kluba št. 241 se vrši v nedeljo 15. junija ob 2. popoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bomo imeli več zelo važnih točk, zato pozivam vse člane, da se te seje gotovo udeležite. — Rock Lesar, tajnik.

Problem vzgojevalnega dela pred V. rednim zborom J. S. Z.

GLENCOE, O. — V. redni kongres naše Zveze je pred durmi. Delegate čakajo težke naloge. Važen problem, o katerem bodo morali razpravljati in napraviti potrebne zaključke, je vprašanje vzgoje, agitacije in širjenja socialističnega časopisja in literature.

Omenjal sem že, da bi morala JSZ. imeti stalnega agitatorja na potovanju. Ta agitator bi moral biti ob enem učitelj, ki bi predaval po naselbinah o socializmu in nalogah socialističnih organizacij.

Ta problem se mi zdi eden najvažnejših, ker se je razpaslo med delavstvom vse polno frazarjev, demagogov in provokatorjev, ki pridijo ljudi in jih odvajajo vzgojevalnim delom.

Nobena tajnost ni več, da je vposljena vsa hrvatska sekcija W. P. za boj proti JSZ. in socialističnemu gibanju sploh. V tej nečedni gonji proti nam so potrošili že precej tisočakov in veliko energije. Vsak član omenjene hrvatske sekcije, ki je količkaj zmožen “agitirati”, ima od svojih prvakov navodila, kako naj ruvari med slovenskim delavstvom. Polastili so se že nekaj društev, v katerih nimajo niti od daleč večine, toda so se organizirali in usilili društvam svoja mnenja in svoje predloge. Ljudje pa radi gredo tja kjer se mnogo kriči. To jim je prirojeno. Smehljajo se in ploskajo, ko jim tak “govornik” pripoveduje, kako so delavci prodajani in kdo jih prodaja. Veseli jih blatenje odgovornih oseb v unijah in v stranki in malo jih je, ki se vprašajo, kakšne namene ima govornik, ki jih pita v napadi na njemu neljube osebe. Ne gre se za načela in programe, ampak za boj proti osebam. In tudi to ljudem bolj ugaja, kakor pa polemiziranje o programih, načelih in takih rečeh.

Ljudje navadno blodijo in bodo blodili, dokler se ne nauče misliti in razsojati zase. Predstavite si tole: Takozvani “komunistični” govorniki prihajajo v to ali ono naselbino in pripovedujejo, kako umazani so socialisti in kako izdajalsko je njihovo početje. Potem jih pozovejo v svojo organizacijo, toda nihče ne pristopi. Ljudje se razidejo, govore “revolucionarno”, ko pa pridejo volitve, grede in volijo nalašč za — kapitalistične kandidate, zato ker jih socialisti — prodajajo! Preje je parkrat glasoval za socialiste, ko pa je izvedel, “kakšni so ti hudiči”, je sklenil, da bo glasoval rajše za demokrate in republikance.

V gonjah, kakršne so v teku sedaj, se rode fanatiki, ki so slepi in gluhi za stvarno razpravljanje in konstruktivno delo. Drve za takozvanimi voditelji, dokler se ne razočarajo. Potem pa postanejo skrajno konservativni, ker se niso v svojem radikalizmu ničesar naučili, pač pa je gorel fanatizem v njih in izgorel.

Poglejte milwauško “Slovenijo”. Od prve strani do zadnje, povsod napadi in zadiranja v socialiste in socialistično gibanje. In kdo so ti ljudje, ki ga napadajo? Vrag vedi! Saj niti sami sebe ne poznajo. Znanja nimajo in tudi o njihovi poštenosti je človek v dvomu. Taki ljudje ne morejo biti učitelji, ampak samo razdirači. Ko se eden ali drugi naveliča svojega posla, izgine, pa gre izven svoje “armade” in pozabi na fraze, ki jih je preje stresal iz ust.

Jaz nisem socialist radi imena, ampak radi tega, ker sem za svojo osebo prepričan, da je taktika socialistične stranke zdrava. Ni ji treba begati sem in tja in ni ji bilo treba "novih" taktik. Če pa bi bil uverjen, da so komunisti v pravem, če bi jaz mislil, da more šest tisoč tujerodcev in par tisoč domačinov, ki so organizirani v W. P., preobrniti teh sto deset milijonov ljudi, ki jih ima ta dežela, tedaj bi šel jaz k njim in bi delal z njimi kolikor največ bi mogel. Toda ker vem, da ima W. P. par tisoč ljudi, ki so trenirani za kričanje, pri tem pa ne more sama niti nastopati kot politična stranka, ker vem, da se ponuja raznim progresivnim strujam za "partnerko", pred dvema leti pa je zametavala "kompromis" z vsemi "reformističnimi" grupami, tedaj tudi vem, da sem v pravi stranki, ker sem član socialistične stranke.

Ljudi je treba učiti. Provokatorji in fanatiki jim samo obljubujejo in slikajo raj, ker pa ta od nikoder ne pride, je nekdo kriv, ker ga je zadržal, in krivi so socialisti. Tako služijo provokatorji vedoma, fanatični propagatorji pa nevedoma kapitalizmu. Socialisti pravimo: Boljše uredbe ne bo, dokler se ne bomo organizirali v dovolj veliki meri in se zanjo vsposobili. To pomeni, da se moramo učiti. In v kolikor napredujemo v svojem znanju in s svojo organizacijo, v toliko se približujemo socializmu. Tak je proces evolucije. Vse je v vas in odvisno od vas.

Čitali smo, da je hrvatska sekcija W. P. nazadovala v članstvu. Razjedajo jo notranje praske. Člani, ki so bili pridobljeni v veri, da pride v kratkem preobrat, jo zapuščajo. Imel sem priložnost govoriti s človekom, ki mi je potožil: "Tri godine sam bio u komunističkom pokretu i čitao "Radnika", a sada sam odstupio. Kad budu izgledi, da dojde do revolucije, se budem pokretu opet pridružio. Za političku akciju ja neću raditi . . ."

Napredek delavstva je v izobrazbi. Slovensko in delavstvo vsake druge narodnosti je dostopno vzgoji, samo dovolj učiteljev, pravih učiteljev je treba.

Nace Žleberger.

Dopis iz Springfielda.

SPRINGFIELD, ILL. — Iz poročil v "Proletarcu" je razvidno, da se v nekaterih naselbinah vendar giblje. Novi klub se ustanavljajo, obstoječi se jačajo, prirejajo shode, predavanja, konference, igre in zabave in tako store kolikor morejo za širjenje in utrjevanje socialističnega gibanja.

Iz tukajšnje naselbine žal ne morem poročati o napredku, vsaj kar se našega kluba tiče. Tukajšnji Jugoslovani smo večinoma delavci, zaposleni v premogovnikih — to je, kadar delamo. Toda premogovniška industrija zelo slabo obratuje in razmere za nas postajajo vsako leto slabše.

Organizirani smo strokovno v U. M. W., toda naši voditelji zmerom tako vozijo, da je zanje prav. Pri volitvah nam priporočajo kapitalistične kandidate, delavci pa, namesto da bi volili za svoje kandidate, jim pa še pomagajo pri agitaciji. Zadostuje jim, da jim ta ali oni kandidat pove, da je za "mokro" in druge slične bedarije, pa agitirajo zanj in ga izvolijo. Ako jim priporočaš socialistične kandidate, ti odgovore, da ne morejo biti izvoljeni. Seveda ne, ako daste svoje glasove republikancem in demokratom.

Poglejmo v Milwaukee. Obe kapitalistični stranki nastopati pod firmo nestranskih političnih akcij, pa je bil socialist kljub njihovemu združenju izvoljen za župana, kakor tudi Victor Berger za kongresnika.

Zastopani so s številom poslancev v wisconsinški legislaturi in imajo tudi močan klub aldermanov v mestnem svetu. Treba je organizacije, treba je razširjenega lista in agitirati, pa je uspeh zagotovljen.

Pred par leti je tu govoril Lynn J. Frazier, takratni governer North Dakote in voditelj Farmarske nestranskih lige. Tudi on je apeliral na udeležence shoda, naj se organizirajo za boj proti privatnim interesom. Med govorom je omenil nekega voznika in njegovega sopotnika. Slednjemu se je zelo dopadlo, ko je voznik pobijal in odganjal z bičem muhe s para konj, ki sta bila vprežena v voz. Prišla sta do nekega drevesa, na katerem je sopotnik opazil gnezdo sršenov. Opozoril je nanj voznika in ga hudomušno pozval, naj tudi tu pokaže svojo umetnost. Voznik pa je bil pameten in odvrnil, da so sršeni organizirani in nastopajo skupno proti sovražnikom, zato se z njimi ni šaliti.

Tudi z nami je tako. Neorganizirane nas mečejo kakor se jim zljubi. Če pa bi bili močno organizirani, bi se sovražniki premislili, kakor tisti furman, in bilo bi več svobode in prosperitete v našem "gnezdu".

Tukajšnji socialistični klub bo imel svojo sejo v soboto 14. junija ob 8. zvečer v Slov. nar. domu. Vzrok, da se seja vrši omenjenega dne je, ker je to zadnji čas, ako misli naš klub izvoliti delegata za V. redni zbor JSZ. Člane kluba opozarjam, naj vpoštevajo to naznailo in se seja polnoštevilno udeležijo. Rojaki somišljeniki, pridite na sejo tudi vi in postanite člani kluba.

Jos. Ovca, tajnik.

Članstvu kluba št. 27 v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Članstvu kluba št. 27 sporočam, da se vrši naša redna seja v nedeljo 15. junija ob 9. dopoldne. Dne 8. junija radi našega piknika nismo imeli seje, dne 22. junija pa ima svoj izlet klubov pevski zbor Zarja. Zato smo se odločili obdržavati našo redno sejo za ta mesec dne 15. junija.

Na dnevnem redu bodo volitve odbora za prihodnjo polovico leta, nadalje priprave za konvencijo JSZ, ter druge važne točke. Potrebno je, da pridete na to sejo in opozorite tudi druge, da se jo udeležijo. — Tajnik.

Listu v podporo.

XI. Izkaz.

KRAYN, PA. — Nabrano med sodrugi in simpatičarji	\$ 6.68
ACOSTA, Pa. — Po \$1.00: Geo Kristel, Charles Pogorelec; po 50c.: F. Bombach, L. K., F. Kitak, John Stalar, F. Supanich	4.50
TIRE HILL, PA. — John Klun, \$1.00; L. K., 50c	1.50
BON AIR, PA. — L. Kveder nabral	1.50
HYSOTA, PA. — Po 25c.: Jos. Stimac, John Požar, L. K.75
MASCOUTAH, ILL. — Po 25c.: J. Biskar, F. Augustin, M. Dolenc, F. Švajgar; po 15c.: J. Zupevc, F. Gračnar. (Poslal J. Biskar)	1.30
SLICKVILLE, PA. — L. Kveder nabral \$1.25. (Poslal F. Kurent)	1.25
Skupaj	\$ 17.48
Prejšnji izkaz	251.22
Skupaj	\$268.70

Razno iz Barbertona.

BARBERTON, O. — Socialistični klub št. 232 v Barbertonu je odobril idejo za prireditev skupnega piknika s tukajšnjimi in okoliškimi podpornimi društvi. Na tem skupnem pikniku bi nastopila dva slovenska govornika, kajti volitve se bližajo in za delavstvo je potrebno, da je poučeno o političnih strankah in kandidatih, ki si prizadevajo dobiti, oziroma ohraniti kontrolo nad Belo hišo v Washingtonu.

V pošte v za ta piknik pridejo društva v Barbertonu, Akronu, Kenmoru in Rittmanu. Za priredbo sta se že izrekla društvo Ljubljana in društvo Triglav, SNPJ. Upam in želim, da se bodo priglasila tudi ostala napredna društva.

Na tej priredbi ne bomo deležni samo zabave, ampak tudi pouka. Če se vsi zavzamemo, bomo z njo dosegli velik uspeh na polju delavske probuje. Naša želja je, da se v resnici potrudimo dobiti tukajšnje in okoliške Slovence na skupno priredbo in napravimo iz nje manifestacijo delavske solidarnosti.

Na seji kluba smo razmotrivali tudi o sugestiji za organiziranje konference socialističnih klubov v državi Ohio, s katero soglašamo. Sklep našega kluba je, da je za tako konferenco vedno pripravljen in bo sodeloval z vsemi klubi JSZ. za pojačanje socialističnega gibanja v Ohiju.

Ako je članstvu kluba št. 232 na tem, da bomo napredovali in večali naše aktivnosti, tedaj je dolžnost vseh prihajati redno na seje. Izostajati z namenom, "da bodo že brez mene opravili," se pravi škodovati skupni stvari. Torej sodrugi, pridite vsi na prihodnjo sejo in pripeljite s seboj naše somišljenike.

Druga stvar, za klub nič manj važna, je, da se člani navaja na redno plačevanje prispevkov. Ako član zaostane tri do štiri mesece, ima \$2 obveznosti, in če ni zaveden in utrjen, se mu bo zdela vsota previsoka in klub je ob člana. Dolžnost vsakega člana je: 1. Prihajati redno k sejam in plačevati redno prispevke. 2. Biti aktiven. 3. Delati in nastopati vedno in povsod kot socialist.

Joseph Tursich.

Agitacija vse križem.

COLLINWOOD, O. — Delavske razmere niso povoljne, pa o tem ni vredno pisati na dolgo in široko. Saj je za delavce povsod slabo in brezposelnih je vedno več.

Tu je hodil zastopnik milwauške "S." in mi dal listič, v katerem jugoslovanska sekcija W. P. blati socialistično gibanje, da se ne opusti navada. Ob enem se navdušuje za "oboroženo vstajo". Ta listič pošiljam uredništvu s pripombo, da ga "preštudira". Če bomo "kaj začeli", bom vam pravočasno sporočil.

Ako kedaj pregledujete katoliške slovenske liste, ste iz njih razvideli, da smo imeli tukaj "velikanski" katoliški shod in slavnost razvitja "katoliške zastave". Za govornike niso bili nič v zadregi, ker jih je bilo vse polno, večinoma dušni pastirji in "velike glave" KSKJ. Govorili so vsi enako. G. Zalar, tajnik KSKJ., si je privoščil za južino slovenske "brezverske" časopise in hvalil svojo jednoto. Naprednim jednotam je prerokoval pogin. Slavil je ustanovitelja svoje jednote Rev. Sušteršiča, ki je pred enaintridesetimi leti položil temelj "mogočni slovenski katoliški organizaciji". Pozabil pa je povedati, da so njeni stebri opomogli

sebe in utrdili svoje privatne businessse in svoje žepe. Tudi sebe je pohvalil.

Vsa ceremonija je bila vprizorjena za utrditev, oziroma poživljenje klerikalne mašine, ki ji skušajo namazati kolesa, da bo zopet tekla kot véasi.

Klerikalni poglavarji so prepričani, da je masa še zmerom njihova, samo zbuditi jo morajo. Ako podpirajo njihove trgovine, ako se župnikom na slovenskih farah ne godi preslabo, zakaj ne bi bili tudi v političnem oziru vodniki ameriških Slovencev? Pogrebnik je dvignil zastavo, duhovniki so jo blagoslovili, Mike Cegare je napisal slavospev, frančiškani po so vzklíknili: Prišel je naš dan!

Če bodo ljudje pametni, bodo pustili to pogrebno procesijo mimo, ne da bi jo silili živeti. Če pa ne bodo pametni, se bo tem pogrebem še dolgo dobro godilo.

Anton Mravlje.

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V petek večer dne 13. junija se bo vršila v dvorani SNPJ. diskuzijska seja kluba št. 1 o dnevnem redu V. rednega zbora JSZ. Razpravljali bomo: 1. O "Proletarcu". 2. O agitaciji za JSZ. 3. O vprašanjih, tikajoča se naše Zveze kot npr. o akciji za ustanovitev ameriške delavske stranke.

Druge točke, o katerih bomo razpravljali na seji, so razvidne iz dnevnega reda, ki je priobčen v Proletarcu.

Klub št. 1 ima sedaj nad sedemdeset članov in članic. Ako se bomo potrudili, jih bo štel do konca poletja nad sto. Postanimo aktivnejši tudi v agitaciji za razširjenje "Proletarca" med čikaškimi Slovenci.

Večina članov našega kluba si je že nabavila posebne konvenčne znamke, ki jih je izdala eksekutiva stranke v pokritje stroškov konvencije. Te znamke, ki so po 50c, \$1.00 in \$5.00, niso obligatne, vendar pa se pričakuje od vsakega člana, da si eno nabavi. Ako si jo še niste, jo lahko dobite na diskuziji dne 13. junija ali na seji dne 20. junija.

Dne 15. junija bo velik piknik socialistične organizacije okraja Cook v parku Riverview na N. Western Ave. blizu Belmont St. Na tej priredbi bo sodeloval tudi naš klub. Zavzeli smo se prodati pet sto vstopnic, ki so po 30c. Ves čisti dobiček, ki ga ima naš klub od prodaje teh vstopnic, je klub obrnil v podporo "Proletarcu". Člani, ki še nimajo vstopnic, naj si jih preskrbe na diskuzijski seji dne 13. junija ali v uradu "Proletarca".

Frank Zaitz, začasni tajnik.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Charles Pogorelec, na agitaciji v Penna	33
Anton Zagar, Sheboygan, Wis.	11
Andrej Bogataj, Cleveland, Ohio	9
Anton Debeve, Sheboygan, Wis.	5
Joseph Tursich, Barberton, O.	4
Jernej Kokelj, Irwin, Pa.	3
John Lazar, Cleveland, O.	2
Anton Zornik, Herminie, Pa.	2
Frank Ludvik, Cleveland, O.	1
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	1
Louis Britz, Lawrence, Pa.	1
Jacob Kotar, Warren, O.	1
Frank Bregar, Avella, Pa.	1
Anton Ocepek, Pittsburgh, Pa.	1

Živo in mrtvo članstvo.

RENTON, PA. — Včasih čitamo pritožbe tajnikov društev, ker člani ne prihajajo k sejam. Društvo ima n. pr. 100 članov, na seje jih pa pride le deset do petnajst. To je slabo za napredek društva, toda pogubno ni, kajti člani vseeno plačujejo svojo članarino, ne zato da so člani, ampak radi podpor; plačujejo, kakor bi plačevali privatni zavarovalniški družbi.

Če je slabo za društva, ako člani ne prihajajo redno in v dovolj velikem številu na seje, je še veliko slabše, ako se člani socialističnih organizacij ne udeležujejo sej. Ako bi samo plačevali članarino, ne da bi prihajali na seje in bili aktivni, bi bil to mrtev klub mrtvega članstva.

Stroj je skupina raznih kosov, ki so zloženi skupaj. Ako so vsi v redu, je stroj perfekten in "aktiven". Če niso, tedaj pravimo, da stroj "nagaja". Klub je organizem, ki ga sestavljajo člani. Klub petih aktivnih članov je za socialistično in delavsko gibanje več vreden, kakor pa klub, ki ima morda 50 članov, izmed katerih jih je samo par aktivnih. Ampak če ni pri takemu klubu aktivnih članov, sploh ne doseže števila petdeset.

Sodrug, tvoja stranka je TVOJA stranka! Ti si njen boritelj in njen zagovornik. Jačati jo, je tvoja naloga. Pobjitati argumente nasprotnikov je tvoja dolžnost. Da pa boš za vse to sposoben, se moraš učiti — čitati svoje glasilo in se vezhati za delo v svoji organizaciji. Ako boš to zanemarjal, ne boš poznal svoje stranke in njeni nasprotniki se bodo igrali s teboj. Hujskali te bodo proti nji in ti jim boš verjel, ker ni maš v sebi dovolj moči, da bi se jim postavil po robu.

Stranka ameriškega razredno zavednega delavstva je socialistična stranka. Pomagaj jo jačati. Utruj svoj klub! Širi svoje glasilo!

Vse druge stranke, razun malih delavskih frakcij, ki še ne funkcionirajo politično kot stranke, so kapitalistične. Izjema je le farmersko-delavska stranka v Minnesoti. Druge pa ne postavljajo kandidatov, ker so prešibke.

Rojaki delavci, ne udajajte se iluzijam. Ne pričakujte, da pride od nekod nekaj novega, kak komunizem, ki bi spremenil razmere v tej deželi kar čez noč. V raznih časih se pojavljajo nova gibanja, mnogokrat zato, da se z njimi ugonablja tista, ki že obstoje in so nevarna vladajočim. Da boste vse to pojmilli, se učite in bodite aktivni — bodite vselej in povsod socialisti, zvesti člani svoje stranke.

Članstvu kluba št. 233 v Rentonu sporočam, da se naše seje v bodoče vrše vsako zadnjo soboto v mesecu pri sodrugu Antonu Chaterju. Udeležite se polnoštevilno prihodnje seje. Povabite rojake sodelavce, da pristopijo v naš klub.

Anton Chater, tajnik.

Priredba kluba št. 118 na Lawrence, Pa.

LAWRENCE, PA. — Tukajšnjemu in okoliškemu občinstvu naznanjamo, da priredi klub št. 184, JSZ, v soboto dne 14. junija veliko veselico, ki se bo vršila na Lawrence v dvorani društva Prosveta, SNPJ. Igral bo izvrsten orkester iz Bridgevilla. Za dobro postrežbo bodo poskrbeli člani našega kluba.

Na to priredbo vabimo delavce vseh narodnosti v tem kraju, da nam pripomorejo do čim boljšega uspeha. — *Tajnik kluba.*

V. REDNI ZBOR J. S. Z.

V. redni zbor J. S. Z. se bo pričel dne 11. julija v Clevelandu. Zboroval bo kake tri dni.

Provizorični dnevni red, kakor ga je sprejela eksekutiva J. S. Z., je sledeči:

Dnevni red V. zbora J. S. Z.

A.

1. Otvoritev zbora po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev verifikacijskega odbora (za pregledanje pooblastil) — pet članov in gl. tajnik.

B.

Konstituiranje zbora.

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati in poročila.

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z., o izobraževalni akciji JSZ., volilni kampanji in o aktivnostih Zveze od zadnjega zbora. — Poročevalec Chas. Pogorelec.
2. Poročilo sekcijskih odborov; a) za slovensko sekcijo poroča Frank Alesh; b) za srbsko referent še ni določen.
3. Zvezno glasilo, kampanjska in druga literatura; poročata F. Zaitz za uredništvo in Anton Slabe za upravnništvo Proletarca.
4. Poročilo prosvetnega odseka JSZ.
5. Gibanje za ustanovitev federativne stranke ameriškega delavstva, poroča Frank Zaitz.
6. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah, poroča John Terčelj.
7. Ekonomsko delovanje delavskih strokovnih in političnih organizacij, poroča Anton Garden.
8. Problem naseljevanja in izseljevanja ter gonja proti tujerodcem v Zd. državah, poroča Anton Slabe.
9. Poročilo o načrtu za gradnjo lastnega doma za J. S. Z. in Proletarca.
10. Načelna izjava in pravila, poroča odbor treh: Blaž Novak, Pogorelec in Zaitz.
11. Razno (volilna kampanja in drugo).
12. Razpust zbora.

IMENIK DELEGATOV.

Dosedaj so prijavili delegate za V. redni zbor J. S. Z. sledeči klubi:

Št. kluba.	Kraj.	Ime delegata.
1,	Chicago, Ill.	—Joško Oven;
2,	Glencoe, O.	—Anton Garden;
20,	Chicago, Ill.	—Petar Kokotovich;
27,	Cleveland, O.	—Joseph Jouch;
41,	Clinton, Ind.	—Christina Omahne;
69,	Herminie, Pa.	—Anton Zornik.
118,	Canonsburg, Pa.	—John Jereb;
182,	Meadow Lands, Pa.	—John Jereb, zastopnik;
184,	Lawrence, Pa.	—Louis Britz;
222,	Girard, O.	—Anton Russ, Youngstown, O.;
225,	Avella, Pa.	—Louis Zgonik;
232,	Barberton, O.	—Anton Kukovatz.
235,	Sheboygan, Wis.	—Joseph Kraitz;

BRATSKI DELEGATJE POSLANI OD DRUŠTEV IZOBRAŽEVALNE AKCIJE J. S. Z.

Štev. društva
1, SNPJ., Chicago, Ill.—Frank Alesh;

EKSEKUTIVA J. S. Z.

Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z.
Člani eksekutive: Frank Alesh, Sava Bojanovich, V. Cainkar, M. Lucich, Blaž Novak, F. S. Tauchar, Frank Zaitz.

Nadzorni odbor J. S. Z.: Philip Godina, Milan Slavich, Frank Udovich.

Urednik Proletarca, Frank Zaitz; upravnik Proletarca, Anton Slabe.

BREZ NASLOVA

Mr. Lojze Pirc se je razjezil, ker se mu ne dopade, da bi ga kdo opozarjal na njegove napake. Vse, kar si je pridobil, je plod trdega dela, piše v svoji "Domovini". Tudi Rockefeller pravi, da si je vse premoženje pridobil z napornim delom in pametnim gospodarstvom. Rockefeller je res delal nekaj let, toda njegova bogastva so nastala z delom drugih. Mr. Pirc je delal, o tem ni dvoma. Počel pa je pri tem tudi reči, ki mu ne delajo časti. Sicer pa so človeku, ki ima prepričanje v denarni listnici, grehi oprostljivi, ako ima do brotljivo spovednike.

Mr. Pirc je imel poleg prepričanja v listnici tudi že razna druga prepričanja. Bil je liberalec, svobodomiselec, demokrat, monarhist, republikanec, sedaj je klerikalec, samo socialist še nikoli ni bil in upam, da ostane zvest tej tradiciji.

V razburjenju se je Lojze spodtaknil tudi ob Zvonko Novaka, o katerem pravi, da ga imamo v svoji sredi, in da nam piše "rdeči evangelij". Mr. Zvonko Novak bo Pircu ob priliki lahko povedal, da ni "v naši sredi" in da nam ne piše "rdečega evangelija." Sicer pa je Pircu to znano, ne da bi mu bilo treba pojasnjevati.

"Glas Svobode" je pronašel novo skrivnost — urednik Proletarca si dela "kredit" s tujimi duševnimi umotvori. Kljub temu "odkritju" tudi pri "G. S." vedo, da je "Proletarec" na glasu kot eden najboljših urejevanih jugoslovanskih listov, pa ne zato, ker njegov urednik "prepisuje", ampak piše. Ne smete soditi vseh ljudi po sebi. Saj ste si celo vprašanja na Jezuščka prilastili za svoj "duševni" produkt. Če ne boste zamerili, kako pa so prišli tisti "Proletarci" in izrezki iz "Pro-

letarca" pred par leti v uredništvo "Glas Svobode" in s kakšnim namenom?

Zakaj je stopil svobodomiselni glasnik "Proletarcu na rep"? Nekdo, ki drugače ni slabe nature, se je raztogotil nad postopanjem nekega drugega nekdo na neki seji, in to ga je užalilo. Lahko se stvar razčisti, da ne bo zamere. Ampak "Proletarcu" ne bo nihče "stopal na rep", tudi tisti jagri ne, ki hudiča love, boga taje in socialiste streljajo, seveda s pisalnim strojem. Vprašate, zakaj "cvili Proletarec". Rajše si poiščite besedilo za pojasnjevanje na vaše "cviljenje".

V slovenski ameriški politični javnosti je namočenega mnogo umazanega perila, ki se ga ne bo moglo nikdar oprati. Ampak razobesiti ga bo vseeno treba, kar bo nekaterim v poduk, drugim v razvedrilo, tretjim pa v ogledalo. Nasprotnikom socialistov to ne bo ugajalo, ampak mi ne moremo pomagati.

"Glas Svobode" je nedavno poročal, da pride "Amerikanski Slovenec" v roke svobodomiselcem. Lastnik "A. S." je bil večkrat pri svobodaših in se z njimi zaupno pogovarjal, kakor je priznal sam "G. S." "Amerikanskega Slovenca" so v resnici kupili franciškanski "svobodomiselci" in ga bodo združili z "Edinostjo". Pet sto dolarjev je "Edinost" plačala zanj in priznava, da ni toliko vreden. Kaj si bo mislil Veranič, če bo čital o tej prodaji? On je dobil za svoj list tri tisoč, zato ker mu je nekdo drugi "ponujal toliko"! Drugače pa je bil naprodaj za približno enako ceno kakor "Amerikanski Slovenec".

Klerikalna "Edinost" in svobodaška "G. S." sta za organiziranje delavcev v unije, toda ne v svojih tiskarnah, ker to gospodarjem ne nese. *Odprta delavnica* je za lastnike obeh listov mnogo bolj idealna kakor unijska. Marsikak stotak se prihrani na ta način, seveda na račun delavcev.

Iskra.

SOCIALISTIČNI PIKNIK

ČIKAŠKE ORGANIZACIJE

—bo—

v nedeljo 15. junija 1924

V RIVERVIEW PARKU

—Govorniki:—

DANIEL W. HOAN, socialistični župan mesta Milwaukee, Wis., Geo. R. Kirkpatrick, Leon Krzyski in drugi.

KONCERTNE TOČKE, IGRE, PLES.

Vstopnina 30c.

Vstopnice se dobe pri tajniku kluba št. 1 v uradu "Proletarca" in pri članih in članicah kluba.

Pričetak programa ob 2. popoldne. Park otvoren ob 10. dopoldne.

Telebanova pisma.

MOONSHINE CITY, KOKAKOLA. — Nič več ne morem molčati. Članicam Kokakolske napredne jednote se godi prevelika krivica. V 31. poglavju pravil od 8. do 45. vrste se nahaja točka, ki je madež za to organizacijo. Ženam vrhovnih odbornikov prepoveduje lastovati obrtnije, trgovine in industrialna podjetja. Vprašam vas, drage sestre, ali je to pošteno? Po mojem mnenju bi morala biti v pravih točka, ki bi zapovedovala ženam vrhovnih odbornikov imeti trgovine, industrialna podjetja in banke. Kadar tako točko sprejememo, se bo Marx prenehal obračati v grobu.

Pomislite, drage članice, že par sto let se bori ženstvo za prostost, sedaj pa ste po dvestoletnih bojih pogažene od svoje lastne organizacije! Taka sramota! Delegatje zadnje konvencije so bili kimovci, ker so pritrjevali "naprednjakom", ki so radi zlobne zavisti predlagali tisto točko v neslavnem poglavju. Možato-sti jim je manjkalo. Priporočam članicam, katerih može so bili na konvenciji, naj jih dobro zlasajo in jih podučijo, da ima žena tudi dušo — sakrabort!

Drage članice, prihajamo v čudno dobo, ko bo vsaka ženska svobodna. Zakon bo čisto drugačen kot je sedanj. Žene bodo morale imeti trgovine, može pa bodo sedeli doma in opravljali hišna dela, ako se jim bo ljubilo. Ženske bodo zavzele vsa važna mesta v industriji. Velika je njihova bodočnost. Zato pa je smešno, ako pridejo takozvani naprednjaki in branijo ženam vrhovnih odbornikov in nastavlencev v uradu Kokakolske napredne jednote lastovati trgovska podjetja. Povem vam, to ni socialistično. Marx se nad takim početjem celo v grobu zgraža.

Največja nesramnost je tudi, če se nadzoruje človeka v privatnem življenju. Premislite, koliko stroškov ima organizacija, ker mora plačevati detektive, ki pazijo na vsak korak svojih najboljših članov! To je naravnost škandal!

Ali ni mnogo bolj pametno, da ima žena svojo trgovino, kakor pa da hodi garat v tovarno? Rastolmačite to, dragi naprednjaki? Vi mislite, da živimo v Utopiji, v takozvani socialistični družbi, pa živimo v sistemu, ki daje vsakemu priložnosti obogateti (samo jaz živim od milodarov).

Pribijem z najdaljšimi žebli, da dotična točka nima prav nič skupnega s socializmom. Kako pa naj socializem vrže kapitalistično družbo, če ne bomo skrbeli za neoviran razvoj privatne trgovine in privatnega izkoriščanja?

Ženske, ve imate dušo, kar danes ve že vsak povprečni človek. Zato se nikar ne pustite zatirati. Protestirajte na sejah, v kuhinji, pri zibeli in na ulici, da bo vaš glas čul ves civilizirani svet! Ena, dve, tri: **Protestirajte!**

Kozma Teleban.

(Op. uredništva. — Kozma, kaj hočeš s to brozgo? V bodoče piši tako kakor misliš, ali pa bomo vrgli tvoje puhle fraze v koš. Loti se kakega pametnejšega dela, kajti za dopisnika nisi. Priobčili smo ti ta dopis, ker se nam zdi, da te je nekdo "potegnil". Kaj veš ti o Marxu, o ženski duši in emancipaciji ženstva? Izgleda, da zelo malo. Čemu protesti, ko ima organizacija druge načine za spreminjanje pravil? Sicer pa, kdo te je klical za odrešenika zatiranemu ženstvu? Pamet fant pamet, pa delo si poišči, da ti ne bo dolg čas.)

BLAGODEJNA MOČ HRANJENJA

Ustvarja zaupanje, neodvisnost in priliko. Mnoga velika bogastva so imela svoj začetek v skromnosti. MILJONE LJUDI HRANI — RAVNO ZA TA CILJ. Zavzemite se tudi vi tako delati in zadovoljni boste z uspehom.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste.
CHICAGO ILLINOIS

Naš INOZOMSKI ODDELEK Vam vedno najboljše postreže pri pošiljanju denarja, s prevoznimi parobrodskimi listki za in iz Evrope, izdeluje razne zaprisežene izjave in druge potrebne listine.

Varna banka za vlaganje vašega denarja.

Knjige! Knjige!

Velika izbira slovenskih in angleških knjig. Prečitajte cenik knjig in si jih naročite od Proletarca.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, testamente in vsa v notarski posel spadajoča dela.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITKE IZ RDECE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.26	IGRE		MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA. (Fran Drtina), vezana	2.00
VEŠTARI IN BOJI, črtice, vezana	1.50	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50	MLEKARSTVO, s črticami e živinorejci s slikami75
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana65	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75	NALEZLJIVE BOLEZNI35
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75	CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana25	NARODNOGOSPODARSKI ESSEJI35
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih30	NAŠ JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana45
ZA SREČO, povest, broširana45	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.60	NAŠ SADAŠNJI USTAVNI POLOZAJ75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI Levstik), vezana	1.00	GOSPA Z MOBJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60	O KONSUMNIH DRUŠTVIH10
KLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	KASLIJA, drama v 3 dejanjih75	O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana40
EMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (L. Zorec), broširana40	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA50
EVONARJEVA HČI, povest, broširana05	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75	POGLED V NOVI SVET10
ŽENINI NASE KOPRNELE, (Bado Murnik), broširana30	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
SLOVENSKI PISATELJI:		NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana35	POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami35
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75	PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana	1.15
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	ROMANTIČNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85	RASTLINSTVO NAŠIH ALP, (F. Seidl)95
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50	RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)35
II. zv. vezan	1.50	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana75	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
III. zv. vezan	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana	1.00	SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNIČA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
IV. zv. vezan	1.25	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČBNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.		SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana50
V. zv. vezan	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20	SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba40
VI. zv. vezan	1.00	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00	SRBSKA POČETNICA, (J. T.)50
PESMI IN POEZIJE.		DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi)10	SPRETNJA KUHAČICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon); vezana	1.25	SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana50
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75	JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled	1.00	USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike10
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90	KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM25	V NOVO DEŽELO, (E. K.) broširana25
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50	KDO UNIČUJE PROJEVAJANJE V MALEM20	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM10
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)20	ZAKON BIOGENEZIJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
POHOŠKE POTI, (Janko Glaser), broširana35	KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mezeč)25	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45	KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)40	ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNINSKIH IZRAZOV, (J. Bečaj)30
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20			ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)25
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10				
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65				
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana50				
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25				
ALBESKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50				
TRBOVLJE. (Tone Seljakar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75				
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojevlav Moša), vezana	1.25				
V ZALJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40				

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan 40
letnik 1917, vezan 50
letnik 1919, vezan 50
letnik 1920, vezan 65
letnik 1921, broširan 50
letnik 1922, vezan 75
letnik 1922, broširan 50
letnik 1923, vezan 75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c. (Imame jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10. 25

KRES, revija, I. 1922. št. 11-12. 25

KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4 40

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DEŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Tratsniški) 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana 60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana 60

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana 60

FOOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolsstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana 2.00

GOSLINGS (Upton Sinclair), vezana 2.00

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperikalizem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnic 1.20

JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair) 1.00

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premegarjev, trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana 1.50

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.25

SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana 60

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana 60

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana 60

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba 1.75

THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana 2.00

THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 10

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20

THE UNIVERSAL KINSHIP, (J. Howard Moore) 1.25

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 2.00

HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest patrijota 1.20

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.25

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštaine prosto. Klubom in študentskam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th Street,

Chicago, Ill.

Kaj pomaga, če ste milijonar?

Če ste milijonar, pa ste slabotnega zdravja, vam bo vaš zdravnik vedno svetoval: "Tega in tega ne smete jesti!" ali "Tega ne smete delati!" Odjemalci Trinerjevega grenkega zdravilnega vina lahko trdijo: "Da, mi sicer ne premormo milijonov, toda smo povsem zdravi, kar je več vredno, kakor pa vse bogastvo sveta!" Trinerjevo grenko vino jim daje potrebno odporno moč in silo. Vsakdo požira ali vdihuje vase kali jetike in drugih bolezni, toda odporna sila zdravega telesa zabranjuje njih pomnoževanje in te kali izločuje. Osobito slabotno telo, če je zabasano ne more teh kali izločevati. Trinerjevo grenko vino odpravlja vse slabe in strupene snovi iz vašega telesnega sistema, ki se nabirajo v črevih; daje vam dober tek (okus) in mirno in sladko spanje. Zglasite se torej pri bližnjem lekarnarju ali prodajalcu zdravil in kupite Trinerjevega grenkega zdravilnega vina za zdravje.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebčin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ali ste pripravljeni žrtvovati čas za agitacijo socialističnega tiska? Ako ste, prevzemite zastopništvo za nabiranje naročnikov Proletarcu. Vsa potrebna pojasnila in tiskovine da upravnistvo. Pišite mu še danes.

Po tolikih letih razlaganja socialističnih nauk je še vedno milijone delavcev, ki ne vedo, kaj je socializem. Da ga bodo spoznali, je treba, da čitajo socialistične liste in knjige. Širite med njimi socialistično literaturo!